

De Japanse samenleving had zowel in de laatste fase vóór de Tweede Wereldoorlog als tijdens die oorlog een geheel eigen karakter, hetwelk (de Israëliësch historicus Ben-Ami Shillony heeft daar in zijn in '81 verschenen studie *Politics and Culture in wartime Japan* op gewezen), al waren er sterke totalitaire trekken in aanwezig, toch afweek van de vormen van totalitarisme die karakteristiek waren voor Hitler's Duitsland en Mussolini's Italië. Onder verwijzing naar de definities van enkele bekende sociologen, historici en filosofen schreef hij:

*'Jacob Talmon has defined totalitarianism as a regime that lays claim to a sole and exclusive political truth, but Japan possessed neither an official dogma nor an omniscient leader to interpret the truth. Hannah Arendt has stressed the central role that unrestricted terror and a powerful secret police play in totalitarian regimes. While there was certainly oppression in wartime Japan, it never reached the level of unrestricted terror and there was nothing comparable to the concentration camps and wholesale bloodshed of Nazi Germany or Soviet Russia.'*¹

... Franz Neumann has pointed out that a totalitarian regime is characterized by the total politicization of society, carried out by an exclusive mass party. However, in Japan social, communal and occupational loyalties continued to exist independently of the state, and no mass party could abolish them. Even if we followed the broader definition of totalitarianism offered by Karl Popper, i.e. a closed society that attempts to carry out social engineering, it would still be difficult to apply it to Japan. Wartime Japan was a closed society, but with little social engineering.

*... There were no Japanese replicas of Hitler and Mussolini'*² –

ook Todjo, hij mocht dan ten tijde van en na Pearl Harbor minister-president, minister van oorlog en aanvankelijk ook minister van binnenlandse zaken zijn (en van november '43 af tevens minister van bewapening), was geen Hitler, al werd hij in de wereld van Japans tegenstanders met een van die simplificaties die speciaal in oorlogstijd veelvuldig voorkomen, wel als zodanig voorgesteld. Zijn macht was beperkt, vooral ook op militair gebied – over de Japanse vloot had hij niets te zeggen en de beslissingen van de chef van de legerstaf (deze had, evenals de chef van de marinestaf, rechtstreeks toegang tot keizer Hirohito) werden

¹ Het verdient de aandacht dat de Japanners wèl, zoals de SS in de Duitse concentratiekampen deed, medische experimenten lieten uitvoeren op gevangenen: krijgsgevangenen en 'gewone' gevangenen. Die experimenten, die enkele duizenden mensenlevens hebben geverg'd (wat de krijgsgevangenen betreft, de levens van ca. drieduizend Amerikanen en Chinezen), vonden plaats in Mandsjoerije. ² B. Shillony: *Politics and Culture in wartime Japan*, p. 15–16.